

NEDEN SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEK OKULLARI KURULDU?

Uzm. Dr. Selda HIZEL Prof. Dr. Hakan KUMBASAR***

Ülkelerin gelişmişlik dereceleri, bireylerinin çağdaş bilgi ve yeteneklerle donanmış olarak yetişmeleri ile paralellik göstermektedir ki bu, her meslek alanında çağın gereklerine uygun nitelikli eleman yetiştirilmesi gerekliliğini beraberinde getirir. Bir matematik denklemi gibi düşünülecek olursa bu işlemin sonucu, meslek seçimini yapmış olan bireylerin seçtikleri alanda toplumun sağlığı, ekonomik ve sosyal gelişimine katkı sağlayacak bilgilerle donanımını yapacak akademik düzeyde öğretim kurumlarının oluşturulmasıdır.

Tarihimizde üniversite eğitiminin, çevre sağlığı ve bayındırlık hizmetlerini önemle ele almış olan Selçuklular Döneminde "Medrese" adı altında başladığı bildirilmektedir (1). Osmanlılarda Tıp Bilimi ise ilk kez 1560'lı yıllarda Üniversite düzeyinde "Darü'l Tıp" Tıp Medresesinde öğretilmiştir. İlerleyen dönemlerde çeşitli insan zaafı nedeni ile medreselerde sürtüşmelerin artması ile bozulma başlamıştır. Tanzimattan sonra medreselerin yetersiz kalması nedeni ile 1863 yılında "Darü'lünun" adıyla halka açık dersler veren bir üniversite kurulmuştur (1). 1923'de Cumhuriyetin kurulması ile birlikte başlayan eğitim seferberliğini üniversitelerin kurulması izlemiş ve bilimsel çalışmalar teşvik edilmiştir. Ülkemizde nitelikli hasta bakımı için hekim dışı sağlık personelinin yetiştirilmesi amacına yönelik ilk eğitim 1846 da Mekteb-i Tıbbiye adlı Tıp Okulundaki 2 yıllık ebe kursudur. İlk ebe okulu ise 1909 yılında Haydarpaşa Tıp Fakültesinde kurulmuştur (2). Sağlık memurlarının belirli bir öğrenim görek ye-

tişmeleri ise 1910 yılında "Zabıta Sıhhiye Mektebi" adı verilen bir okulun açılması ile başlar. Cumhuriyet dönemi ile halkın sağlık istemleri artmaya başlamış, ihtiyacı karşılayabilmek amacı ile yardımcı sağlık personeli yetiştirilmesi günümüze kadar orta okul veya lise eğitiminden öteye geçmemiştir.

Bilimlerin gelişimi önce çevreden insana, daha sonra ise topluma yönelik bir gidiş izler. Bilim değişkendir ve çağın gereklerine göre bilim dallarının içeriği değişebileceği gibi, toplumun ihtiyaçlarına göre bilim dallarına verilen önem de değişmektedir. Bilimlerin gelişme sırası UNESCO tarafından yapılmış ve şekil I de gösterilmiştir (3). Bu şekilde adı geçmeyen bilim dalları şeklindeki herhangi bir bilim dalı içinde yer almıştır. Örneğin Tıp bilimleri içinde Tıp, Dişçilik, Eczacılık ve Diğer başlığı ile bilim dalları verilmiştir. Her bilim gelişmesinde başka alanlardaki gelişmelerden önemli ölçüde etkilenmiştir. Bağımsız gelişen hiçbir bilim dalı yoktur. Teknolojik gelişme Tıp alanında ara bilim dallarının gelişimine olanak sağlamıştır. Örneğin yıllar öncesinde sakat- kör- sağır- geri zekalı diyerek toplum dışına itilmiş bireylerin bugün özel eğitim ve cihaz kullanımları ile topluma uyumları sağlanmış ve yaşam kaliteleri yükseltilmiştir. Bununla beraber bu kişiler ülke ekonomisine katkıda bulunur hale gelmiş, ve tüketici grubundan üretici grubuna geçiş göstermişlerdir. Bu gelişmelerle sağlık alanında tanı, tedavi, rehabilitasyon ve hasta bakımında profesyonel destek verebilecek sağlık personeline gereksinim artmıştır.

* Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu.

** Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı.

Tıp biliminde ve uygulama alanında meslekler arasında ara insan gücünün nitelikli ve çağın teknolojik gelişimine ayak uyduracak tarzda yetiştirilmesi amacı ile ülkemizde ilk kez Yüksek Öğrenim Kanunu 7. Maddesinin d fıkrası uyarınca 7.2.1985 tarih ve 85.12.153 sayılı kararla Hacettepe Üniversitesinde, 85.12.155 sayılı kararla da İstanbul Üniversitesi bünyesinde ilk Sağlık Hizmetleri Yüksek Okulları açılmıştır. Bu okulları 6.5.1985 ve 5.6.1985 tarihlerinde Uludağ Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinde açılan okullar izlemiştir. Bu yüksek okullarda Odyometri, Protez-ortez, Diş protez, Radyoloji, Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik, Tıbbi Laboratuvar ilk açılan programlar olmuştur (4).

Yüksek Öğrenim Kurulu Başkanlığı tarafından bildirilen Meslek Yüksek Okulu kurulması kriterlerinden bazıları şöyle sıralanabilir;

- Meslek Yüksek Okulu prensip olarak büyük yerleşim bölgesinde kurulmalıdır,
- Öğrencilerin pratik eğitim yapabilmeye olanakları önemle dikkate alınmalıdır,
- Özellikle teknik programda yeterli laboratuvar ve atölye imkanları olmalıdır,
- Ulaşım imkanları yeterli ve kolay olmalıdır,
- Açılacak program isimleri bir mesleğe yönelik olmalıdır,
- Yeterli sayıda ve nitelikli öğrenim elemanı bulunmalıdır,
- Meslek Yüksek Okulu eğitiminin bir üniversite eğitimi olduğu daima dikkate alınmalıdır.

(Kaynak; YÖK Başkanlığı 07/11/1997 tarih ve B-30-0.EÖB.0.00.00.00.03-08-05-2356-22505 sayılı yazı ve eki)

Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu; Yüksek Öğrenim Kurumu, Yürütme Kurulunun 22.3.1988 tarih ve 1068 sayılı kararı ile kurulmuştur. İlk yılında Hemşirelik, Anestezi, Radyoloji, Tıbbi Laboratuvar, Tıbbi Dokümantasyon ve Sek-

reterlik programları ile öğrenimine başlayan Yüksek Okulumuz 1990 – 1991 yılında Protez-Ortez ve Odyometri programlarını, bir sonraki yılda da Radyoterapi programını bünyesinde oluşturmuştur. Yukarıda belirtilen kriterlerin hemen çoğuna sahip olan Yüksek Okulda her programda öğrencilere alanlarında profesyonel bir beceri kazandırmak üzere bilimsel ve uygulamalı bilgiler verilmeye gayret edilmektedir.

Akademik eğitime; çeşitli araştırmalar, paneller, oturumlar aracılığı ile öğrencinin de katılımı sağlanarak meslek bilincine erişmeleri ve mezun oldukları dallarda toplum sağlığına katkıda bulunurken mesleki tatmin de almaları hedeflenmektedir. Programların toplam eğitim süresi lise sonrası iki yıl olarak belirlenmiştir. Ancak idealize ettiğimiz, toplumun sürekli değişim gösteren sağlık ihtiyaçlarına cevap verebilecek, çağdaş bilimsel teknoloji ile donanımlı, bilimsel yenilikleri takip edebilecek, ileri görüşlü sağlık alanındaki yenilikleri izleyen ve uyum sağlayabilen meslek grubunun yetiştirilmesi için bu sürenin yeterli olmadığı düşünülmektedir. Bu nedenle okul bünyesinde yer alan bazı programların 4 yıla uzatılması için okul yönetimi girişimlerde bulunmaktadır.

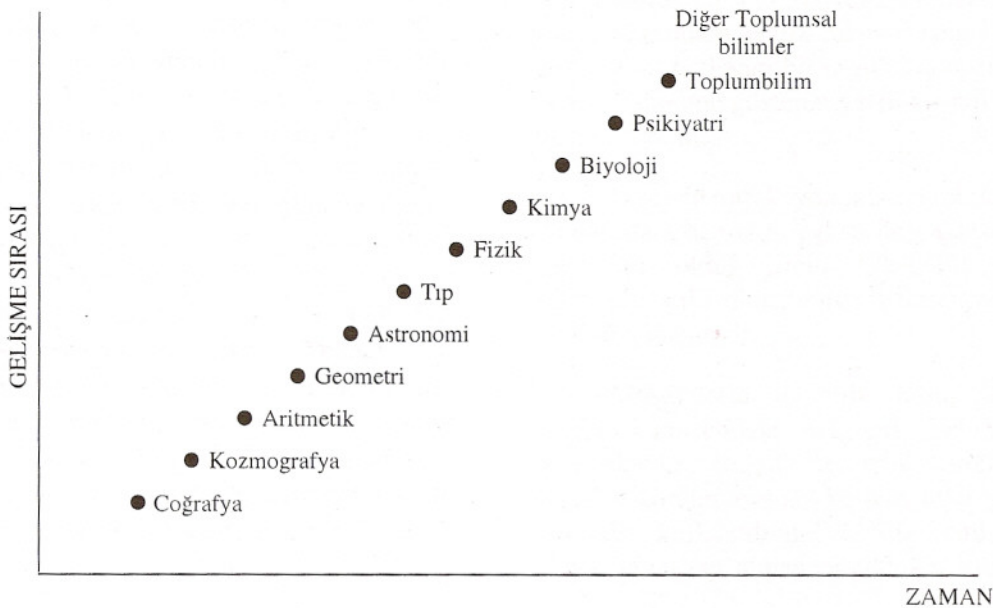
Sağlık hizmetlerinde verimliliği artırmak amacıyla, 23-27 Mart 1992 tarihlerinde I. Ulusal Sağlık Kongresi toplanmıştır. Bu toplantıda hedeflenen; ebe, hemşire ve sağlık memurluğu eğitiminin Avrupa Birliği ülkeleri paralelinde, lisans düzeyinde yüksek okullarda yürütülmesi ve bu sistemin ülke modeli haline getirilmesiydi. Bu hedef doğrultusunda "Sağlık Eğitimi Yeniden Yapılandırma Projesi" başlatılmış ve 31.5.1995 tarih ve 3987 sayılı yazı ile Sağlık Bakanlığı tarafından uygulamaya konulmuştur. 23.5.1995 tarih ve 185/1 sayılı Yüksek Sağlık Şurası Kararlarınının 2. Maddesi gereği Sağlık Bakanlığı ile Yüksek Öğrenim Kurulu (YÖK) Başkanlığı arasında 22.11.1996 tarihinde imzalanan protokol ile Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık meslek lisesi binaları YÖK Başkanlığına devredilmiştir. Bugün ülkemizde 110 tanesi Sağlık Bakanlığında devredilen ve 22 tanesi YÖK Başkanlığı tarafından kurulmuş olan toplam 132 adet Sağlık Hiz-

metleri Meslek Yüksek Okulu bulunmaktadır (Kaynak; YÖK Eğitim ve Öğretim Daire Başkanlığı). Başlatılan Sağlık Eğitimi Yeniden Yapılandırma Projesi, sağlık hizmetlerinin geliştirilmesinde önemli bir adım olarak kabul edilmeli ve sadece hemşirelik bölümünde değil diğer sağlık hizmetleri meslek dallarında da 4 yıllık eğitimin teşvik edilmesi gerekmektedir. Gelişen tıp teknolojisi buna duyulan ihtiyacı arttırmaktadır.

Bugün toplumların gelişmişlik düzeylerini gösteren en önemli belirleyicilerden biri olan sağlık göstergeleri ile Türkiye, sosyoekonomik gelişimine uygun olmayan bir noktada bulunmaktadır. En yakın komşularımızdan birisi olan Yunanistan ile coğrafi, sosyal, kültürel, toplumsal yönden bir çok benzerliği paylaşmamıza rağmen halk sağlığı alanında ne kadar farklı yerlerde olduğumuz tablo I de açıkça görülmektedir (5). Bizim de gelişmiş ülkeler arasında hak ettiğimiz yeri almamız, ancak sağlık alanında tıp ve diğer sağlık bilimlerinde eğitime verilecek önem ve çağın gereklerine uygun bilgi ve beceri ile donatılmış her alanda ve kademedede elemanlar yetiştirerek mümkün olabilecektir.

Yirmibirinci yüzyıla girerken sağlık alanında bilgisayar teknolojisinin desteği ile ileri tanı yöntemleri geliştirilmektedir. İnsan ömrünün uzaması, kronik hastalıkların artması bu hastalıkların teşhis ve tedavisinde kullanılan çeşitli cihazların bilgili, yetişmiş teknik elemanlar tarafından kullanılması gerekliliğini gündeme getirmiştir. İlgili uzman doktorun tanı koyulmasında ona yardımcı olacak laboratuvar ve görüntüleme yöntemleri ile hastanın tedavisinde kullanılan radyoterapi cihazları, ampute ve felçli hastaların rehabilitasyonunda kullanılan ortez ve protez cihazlarının hatasız oluşturulması tedavinin başarısında önem taşımaktadır. Benzer şekilde sağlıklı odyometrik ölçümler ve cihazlar, optisyenlik v.b. birçok sağlık alanında yeni teknolojik ilerlemeler, bu yenilikleri bilgi ve beceri ile kullanacak sağlık teknik elemanlarına olan ihtiyacı da arttıracaktır. Böylece hastaya verilecek sağlık hizmetlerinde hekim, hemşire, sağlık hizmetleri teknik elemanlarının karşılıklı işbirliği ve uyum içinde çalışmaları başarılı sonuçların alınmasını kolaylaştıracaktır. Hastanın ve ailenin hastalık karşısındaki zorlukları böylece daha kolay aşılabilecek ve yaşam kalitelerini olumlu yönde etkileyecektir.

Şekil 1. Tarihte Bilimlerin Gelişme Sırası

Kaynak: Çağlar Boyunca Toplum Sağlık ve İnsan. Nevzat Eren, Ankara, 1996

Tablo I: Türkiye ve diğer bazı ülkelerin sağlık göstergeleri

	Hindistan	Türkiye	Yunanistan	İngiltere
Yıllık Doğum sayısı(milyon)	26102	1609	102	773
Toplam Doğurganlık Oranı	3.6	3.2	1.4	1.8
Yaşam beklentisi(yıl)	62	68	78	77
Bebek Ölüm Oranı(%0)	76	44	8	6
Anne ölüm Oranı (%000)	570	180	10	9
Toplam Okur yazar oranı (OKYO)(%)	52	82	95	veri yok
Kadın OKYO (%)	38	72	93	veri yok
Malnutrisyon (%) (Orta-ağır)	53	10	-	-

Kaynak: Dünya Çocuklarının Durumu 1997, UNICEF

KAYNAKLAR

1. Akyüz Y. : Ülkemizde Üniversite Eğitiminin Tarihsel Gelişimi. Üniversite Eğitimi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü ve Eğitim Bilimleri Fakültesi Ortak Yayınları No: 2, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1997.
2. Eren N., Uyer G.: Türkiye'de Hemşirelik Eğitiminin Gelişmesi. Sağlık Meslek Tarihi ve Ahlakı 4. Basım, s/66 - 79, Hatipoğlu Yayınevi, 1991.
3. Eren N.: Bilimlerin Özgün Gelişmesi. Çağlar Boyunca Toplum Sağlık ve İnsan. s/ 307 - 312, Gelişim Dizgi ve Yayıncılık, Ankara, 1996.
4. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu. Hacettepe Üniversitesi, Öğrenci Rehberi 1994.